

## เทศน์เช้า วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เราตั้งใจใหม่ เราอยากให้อะไรนี้เป็นธรรม ธรรมะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรีสรูธรรมขึ้นมา ถ้าคนมีธรรมในหัวใจนะ เราเห็นความเอารัดเอาเปรียบกันเราทนไม่ได้เลยละ คนที่ใจเป็นธรรมนะ ใจมันเป็นธรรม พอใจเป็นธรรม เห็นคนที่เอารัดเอาเปรียบกัน เห็นคนที่กดขี่กัน เรารับไม่ได้หรอก เพราะใจเราเป็นธรรม แล้วใจเราเป็นธรรมเพราะเหตุไฉนละ

ใจมันเป็นธรรมเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ เขาเป็นธรรมใหม่ เขาเป็นศาสดานะ เขามีลูกศิษย์ลูกหาทั้งนั้นแหละ ไปศึกษากับเขา เขามีลูกศิษย์ลูกหา เขามีคนนับถือศรัทธาเขาเต็มไปหมดเลย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับเขาแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหมดเลย มันไม่ใช่ทาง มันไม่ใช่ มันไม่ใช่ เห็นไหม มันไม่เป็นธรรม มันไม่เป็นธรรมเพราะอะไร มันไม่เป็นธรรมเพราะในหัวใจนั้นมันยังไม่สะอาดพอ ในหัวใจนั้นมันยังมีสิ่งหมักหมมในใจนั้น มันยังไม่เป็นธรรม ถ้าไม่เป็นธรรมนะ พอองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับเขาแล้วมันไม่ใช่ มันไม่ใช่ แสงหากับใครมันไม่ใช่ๆ ปฏิเสธเขามาหมด แล้วเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมาค้นคว้าเอง ค้นคว้าที่ไหนละ

เวลาค้นคว้าขึ้นมาเอง บุพเพนิวาสานุสติญาณ รู้วาระเขาไปหมด บุพเพนิวาสานุสติญาณรู้ อดีตชาติ เห็นไปหมดเลย มันไม่ใช่ จุติปปาทญาณ เห็นคนที่ยังไม่สิ้นกิเลส เวลาตายแล้วไปเกิดที่ไหน มันก็ไม่ใช่ แต่ถ้าเป็นคนอื่นมันใช่ใหม่ละ พอเรารู้อย่างนั้นเราลงทั้งนั้นแหละ

เวลาความเป็นธรรมของท่านนะ อาสวักขณญาณ กลับมาทำลายอวิชชาในหัวใจของท่าน ถ้ามาทำลายอวิชชาในหัวใจ ภาวสวะ ภพ สถานะ นี้ถ้ามันมีธรรม เห็นไหม เขาบอกว่าอุเบกขา “อุเบกขาเป็นธรรมๆ”...อุเบกขามันจะเอียงซ้าย เอียงขวาเนะ อุเบกขามันเป็นตรงกลาง แล้วอุเบกขาก็ปล่อยวาง พอปล่อยวางมาแล้วมันยังมีภพอยู่ ถ้ามันปล่อยวางมาแล้ว เราปล่อยวาง

มาแล้วเราจะมีสิ่งใดต่อไป ถ้าเขามีเครื่องล่อ ใ้อัปลอยวางจะไปกินเหยื่อใหม่ ปล่อยางมาแล้ว เขามาติณินินทาจะเจ็บช้ำน้ำใจไปกับเขาใหม่ ถ้ามันยังมีอยู่ ความเป็นธรรมมันจะเอนเอียงไป

ฉะนั้น เวลาท่านอัสวักขยญาณ กลับมาทำลายอวิชชาในใจของท่านแล้ว ทำตรงนั้นมันถึงจะเป็นธรรม พอเป็นธรรม ท่านเป็นธรรม พอเป็นธรรมแล้วมองโลกโดยความเป็นจริงหมดเลย ผลของวิญญูตั้งแต่พรหมลงมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้สั่งสอนหมดเลย นี่ถ้าใจเป็นธรรม

ถ้าใจเป็นธรรม เราเห็นความเอารัดเอาเปรียบกัน เห็นต่างๆ ใจเป็นธรรมเห็นแล้วมันขวาง ตานะ แต่มันก็เป็นกรรมของสัตว์นะ เห็นไหม วัวของใครเข้าคอกมัน จริตนิสัยของคนชอบสิ่งใด ทั้งๆ ที่รู้อยู่นั่นละ สิ่งนั้นเป็นธรรมๆ แต่พอใจ มันก็ไปยอมสภาวะแบบนั้น ใ้อเราเป็นธรรม เราเห็นว่ามันทำกันได้อย่างไรอย่างนั้น มันทำกันได้อย่างไร แต่เขาก็ทำกัน เห็นไหม มันเป็นแบบนี้ นี่สิ่งที่ไม่มันเป็นธรรม

ถ้าเป็นธรรม ใจเป็นธรรมนะ มันจะมองว่าเป็นธรรมจริงๆ แล้วเราเห็นแล้ว คนที่ใจเป็นธรรมเห็นสิ่งนั้นมันรู้ดีรู้ชั่ว ผิดชอบชั่วดีขอให้รู้เถอะ แต่เวลาคนอ้างนะ อ้างความเป็นธรรม เห็นไหม คุณเทวทัตติ เทวทัตมาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ บอกว่าห้ามพระรับกิจนิมนต์ ห้ามพระให้พระอยู่กุฏิ ให้พระอยู่โคนไม้ตลอดไป ห้ามพระไม่ให้นอน ถือนิสสัยชิกัง ฐุดงควัตร ชัดเจนมาก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสธว่า ไม่อนุญาต ไม่อนุญาตให้ตั้งกติกานี้ขึ้นมา แต่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านตั้งกติกานี้ขึ้นมาเอง ฐุดงควัตร แต่ฐุดงควัตรนี้ให้ผู้ที่พอใจ ทำ ผู้ที่พอใจ ผู้ที่ปรารถนา ผู้ที่หวังจะทำ ให้ทำ ผู้ที่ไม่ปรารถนาไม่ทำและไม่ปรับอาบัติ แต่ถ้าศีล ๒๒๗ นี้ปรับอาบัติ

อ้าง อ้างว่ามีธรรม อ้างไง แต่ใจมันไม่เป็นธรรม อ้างธรรม เห็นไหม อ้างธรรมแล้วก็เอา สิ่งนั้นเป็นข้ออ้าง เอาสิ่งนั้นมาหาผลประโยชน์ไง ถ้ามันอ้างธรรม มันอ้างอิง แต่ตัวเองไม่เป็นความจริง ถ้าตัวเองไม่เป็นความจริงมันก็เหลวไหล มันก็เอนเอียงไป เพราะสิ่งที่จะบังคับคนอื่น บังคับตัวเอง เพราะตัวเองมีตัวคนใจใหม่ มีความรู้ความเห็นของเราใจใหม่ นี่มันอ้างธรรม ถ้าอ้างธรรมขึ้นมา สิ่งนั้นเวลาพูดธรรมะพูดได้คล่องแคล่วมาก พูดธรรมะนี้พูดได้ดีมากเลย แต่ตัวเองละ ตัวเองละ

ถ้าตัวเอง เห็นใหม่ สิ่งที่ตัวเองมันอ้างอิง เพราะมันมีภวาสวะ มีภพ มีตัวมีตนของเรา มี  
อัตตา มีความเห็นของเรา มีความเป็นจริงของเรา แล้วถ้ามันไม่มีความจริงของเรา เวลาครูบา  
อาจารย์ท่านสั่งสอน สั่งสอนจากอะไร? สั่งสอนจากความเป็นจริง ความเป็นจริงหมายความว่า  
บุคคล ๔ คู่ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผล อนาคามิมรรค  
อนาคามิผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล นี่สอนใคร? สอนนักปฏิบัติ สอนคนที่เห็นภัยในวัฏสงสาร  
สอนคนที่เห็นภัยในวัฏสงสารแล้วออกมาประพฤติปฏิบัติเพื่อจะก้าวเดินไปตามทางอันเอก มัค  
โคทางอันนี้

แต่คนที่ยังไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ คนที่ไม่ปฏิบัติ อยู่กับสังคมโลก นี่ผลของวิญญะ ใน  
ปัจจุบันไม่เชื่อว่ามรรคผลมี เขาว่ามรรคผลไม่มี นรกสวรรค์ก็ไม่มี ยิ่งเรียนทางวิทยาศาสตร์ขึ้น  
ไปแล้ว เรียนขึ้นมา เพราะมันมีลูกศิษย์มาหาคนหนึ่ง เขาเป็นดอกเตอร์นะ เขามาปฏิบัติ พอ  
ปฏิบัติไปแล้วเขาไปเห็นของเขา เห็นจิตวิญญาณ พอเห็นจิตวิญญาณเขาก็มีความทุกข์ เขาเจ็บไข้  
ได้ป่วย เขาชมเลย แล้วเพื่อนเขามาอุปัฏฐาก มาดูแลรักษาเขา บอกมันเป็นอะไรล่ะ

มันเป็นเพราะมันมีความฝงใจ มันเป็นเพราะสิ่งที่เราดูเราเห็น เราพูดอะไรไม่ได้

แล้วเพื่อนก็บอกเขาว่าทำไมเอ็งไม่พูดออกไปล่ะ พูดออกไปเพื่อให้มันผ่อนคลายไป

พูดได้ที่ไหนล่ะ ถ้าพูด ดอกเตอร์ก็หายหมดนะสิ

ความเป็นดอกเตอร์มันค่าไว้ ความเป็นดอกเตอร์ศึกษาเล่าเรียนมา ศึกษาเล่าเรียนมาจน  
เป็นดอกเตอร์นะ ถ้าทำทางวิชากรก็เป็นศาสตราจารย์ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติ จิตมันรู้มันเห็น  
จิตมันรู้มันเห็น มันเห็นของมันเอง ก็เขาเป็นดอกเตอร์ แล้วเขาก็เห็นของเขาเอง แล้วเขาก็มีความ  
ทุกข์อย่างนี้ แล้วเขาก็มาปรึกษาเรา มาเล่าให้เราฟัง เห็นใหม่

นี่ไง สิ่งที่เรามีการศึกษาๆ ศึกษาทางโลกก็ศึกษาทางโลก ยิ่งศึกษาเข้าไปแล้ว ศึกษาแล้ว  
พอมันมีวุฒิภาวะทางสังคมที่เขายอมรับนับถือก็ไม่กล้าพูดความจริงนะ ไม่กล้าพูดความจริง  
ทั้งๆ ที่ตัวเองรู้ความจริง แต่ถ้าพูดความจริงออกไปล่ะ ถ้าพูดความจริงออกไป เราดูเราเห็นจริงๆ  
มันไม่ใช่มีการศึกษามา มีการปฏิบัติมา จิตมันรู้มันเห็นตามความเป็นจริงของมัน ถ้ารู้เห็นตาม  
ความเป็นจริงของมัน สิ่งนี้ถ้ามันเป็นจริงแล้วทำอย่างไรต่อไป ทำอย่างไรต่อไป ถ้ามีครูบา  
อาจารย์ ครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติอย่างนี้มา เพราะนี่คนรู้จริงเห็นจริง

ถ้าจิตเราไม่เคยเป็นสมาธิ เราจะไม่รู้เลย คนที่พูดเรื่องสมาธิถูกหรือผิด ถ้าเราไม่เคยใช้ปัญญาเลย เราจะไม่รู้ว่ปัญญาก้าวเดินอย่างไร เพราะเราไม่เคยใช้ปัญญาเลย เวลาปัญญาที่เขาว่ากันนั้นมันเป็นสัญญา มันเป็นสังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง มันเป็นสิ่งที่ทางวิชาการที่เขาวิเคราะห์วิจัยกันมา

แต่ความเป็นจริงในหัวใจละ ความจริงนี้เกิดขึ้นมาละ เห็นไหม บรูซ ๔ คู่ เอาไว้สั่งสอนวิธีการความจริงอันนี้เอาไว้สั่งสอนคนที่เขานักปฏิบัติ เห็นไหม แต่ถ้าเราเป็นศรัทธา อนุพุทธิกถา ผู้ที่เป็นชาวพุทธทางทะเลเบียนบ้าน แล้วเป็นชาวพุทธ ประเพณีวัฒนธรรมเราก็ทำบุญกุศลของเรา ทำบุญกุศลก็ต้องแข่งขันกัน อย่างนั้นเป็นกุศลๆ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนท์ไว้ เวลาที่จะปรินิพพาน พวกกษัตริย์เขาบูชา มาบูชาด้วยดอกไม้รูปเทียน “อานนท์ เธอบอกเขานะ บอกว่าให้บูชาด้วยปฏิบัติบูชาเราเถิด อย่างบูชาด้วยอามิสบูชาเลย”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่านะ “อย่าบูชาเราด้วยอามิสบูชามากเกินไปเลย ให้ปฏิบัติบูชา” เพราะการปฏิบัติบูชา จิตใจเขาปฏิบัติไปแล้ว บรูซ ๔ คู่ ทางอันเอก จิตใจเขาต้องมีหนทางก้าวเดินของเขาออกไป แต่ถ้าทางโลกเขา เขาไปบูชาของเขา บูชาด้วยอามิส สิ่งที่เขาบูชาด้วยอามิส แต่คนถ้าไม่มีความเชื่อความศรัทธาเลย เขาก็ไม่ทำของเขาเลยเหมือนกัน ถ้าเขาไม่ทำของเขาเลย เขาก็ไม่ได้เสียสละของเขาเลย เขาไม่ได้พัฒนาหัวใจของเขาเลย ถ้าเขาพัฒนาหัวใจของเขา เขาพัฒนาหัวใจ ให้จิตใจเขาเป็นสาธารณะ ให้จิตใจเขายอมรับความเห็นต่าง

จิตนิสัยของเขาเป็นแบบนั้น ถ้าจิตใจเราเป็นสาธารณะ เรารับรู้ได้ด้วยการเสียสละ ด้วยการฝึกฝนใจของเรา แต่จิตใจของเรา เรายึดมั่นถือมั่นของเรา ถ้าเรายึดมั่นถือมั่น “สรรพสิ่งนี้ ความถูกต้องต้องเป็นแบบนี้ ความถูกต้องต้องเป็นแบบนี้ ความถูกต้องต้องเป็นแบบนี้” แต่หัวใจของเรามันหมักหมมไปด้วยกิเลสตัณหาความทะยานอยาก ก็ไม่เข้าใจของเราว่าความถูกต้องเป็นแบบใด ก็เอาความถูกต้องอย่างนี้ไปวัดความถูกต้องว่าต้องเป็นแบบนี้

แต่ถ้าเราเสียสละทานของเรา เราฝึกหัดใจของเรา จิตใจของเราก็เป็นแบบนี้ เราก็ยังฝึกฝนของเราอยู่อย่างนี้ คนอื่นที่เขาไม่เห็นด้วยกับเรา เขาขัดแย้งกับเรา นั่นก็เป็นความเห็นของเขา แต่ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ว่า การ บอกว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ถ้าเขาทำของเขา

เขาได้ประโยชน์ของเขา เขามีแก่ใจของเขา เขาจะเสียสละของเขา เขาฝึกหัดใจของเขาขึ้นไป นี่มันเป็นเรื่องของศรัทธา เรื่องของความเป็นไปของโลก สิ่งนี้เขาต้องทำของเขา

พูดถึงความเป็นเด็ก ความไร้เดียงสา จิตต้องฝึกหัดมาแบบนี้ แต่พอมันจะก้าวเดินขึ้นไปแล้ว ทางอันเอกมันเป็นทาง มัคโค จะแฉลบออกจากทางนี้ไม่ได้ ถ้าแฉลบออกทางนี้มันไม่เข้าสู่มรรค มันเป็นมิจฉา มันไปไม่ได้ แต่เรื่องผลของท่าน เราเสียสละ เราทำอย่างไรเราก็ฝึกฝนของเราได้ แต่ถ้าเข้าถึงทางแล้ว ทางต้องไปตามมัน ทางต้องแน่นอน ถ้าทางแน่นอน ทางแน่นอน อย่างนั้นเราไม่เคยประพฤติปฏิบัติมาเลย เราจะเอาอะไรมาเทียบเคียงใครล่ะ

ถ้าเราทำสมาธิได้ ใครพูดสมาธิถูกสมาธิผิดเราก็เข้าใจได้ ถ้าพูดถึงออกฝึกหัดใช้ปัญญาตายเลยล่ะ มันเป็นไปไม่ได้เลยถ้าคนไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น ถ้าปัญญา ปัญญาอย่างไร ปัญญาที่เทียบเคียงเอาอย่างนี้ ปัญญาที่ศึกษาเอาอย่างนี้ ปัญญาที่รู้เท่าอย่างนี้ ดุสิต จินตมยปัญญา จินตนาการ ไลน์สไตน์บอกจินตนาการสำคัญกว่าความรู้ เพราะมีจินตนาการนั้น เพราะจินตนาการนั้นมันจะดึงเอาความรู้ขึ้นไปทดสอบทางวิชาการนั้น

แต่ถ้าพระพุทธศาสนา จินตมยปัญญาแก้กิเลสไม่ได้ จินตนาการแก้กิเลสไม่ได้ มันต้องเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาตามความเป็นจริง ไม่ใช่จินตนาการ มันเหนือความจินตนาการเหนือความจินตนาการแล้วมันมีความจริงด้วย มีความจริงเพราะอะไร เพราะมันมีสัมมาสมาธิ มันมีสติจิต สติจิตออกค้นคว้า ออกความเป็นจริงของมัน เห็นใหม่ ถ้ามันเห็นอย่างนี้จริงมันจะเข้าใจว่าความเป็นธรรมเราจะรู้เลย เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว “จะสอนใครได้หนอ จะสอนใครได้หนอ” เพราะว่าคนที่มันจะสำนึกในตนเองก็ยากอยู่แล้ว แล้วความสำนึกแล้วไปซุกซุ่มเข้าไปในสติจิต ซุกซุ่มเข้าไปภาวนาสวระในภพของเรา มันทำขึ้นมา มันจะเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรมมันเป็นตรงนี้ไง ตรงนี้เพราะอะไร ตรงนี้เพราะมันเป็นอวิชชา

ความไม่รู้มันจะรู้อะไรเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรมล่ะ เห็นเขาทำความดี เขาอาบเหงื่อต่างน้ำก็ว่าเป็นธรรมๆ แล้วถ้าเป็นมิจฉาทิฎฐิละ มิจฉาทิฎฐิมันก็แบกหามกันอยู่นั่นนะ ถ้าสัมมาทิฎฐิละ สัมมาทิฎฐิเพราะอะไร สัมมาทิฎฐิเพราะมันจะย้อนกลับเข้ามาข้างในใจ

ถ้าย้อนกลับเข้ามาข้างในมันทำที่นี้ของเราก่อนใจ ถ้ามันไม่เป็นอวิชชา มันเป็นวิชา วิชาก็เป็นความจริง แล้วความจริง ความจริงละเอียดเข้าไป เข้าไปทำลายภวาสวะ ทำลายภพ นี้ถ้ามันเป็นธรรมแบบนี้แล้ว เห็นไหม

สิ่งที่เป็นธรรมๆ ที่เรียกร้องหากัน ถ้าใจเป็นธรรม เห็นความขัดแย้งกัน เห็นคนเอารัดเอาเปรียบกันมันทนไม่ไหวเลยนะ แต่ถ้ามีคุณธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยไว้เอง พรหมวิหาร ๔ ถึงที่สุดแล้วต้องอุเบกขา วางไว้ตามความเป็นจริงของเขา เราไม่สามารถจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้หมดหรอก เราไม่สามารถทำได้เพราะอะไร เพราะสิ่งที่มันจะเป็นดีและไม่ดี มันมีเวรมีกรรมของมันมา มันมีสิ่งกระทำความ

กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดแตกต่างกัน กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดแตกต่างกัน กรรมที่เขาจะมาจำแนกให้หัวใจเขาเป็นแบบนี้มา ทีนี้เป็นแบบนี้มาแล้วเราก็คงมาเป็นมนุษย์แล้วพบพระพุทธศาสนา เราจะสามารถมาชำระตรงนี้ได้ เราจะสามารถมาทำตรงนี้ได้ เพื่อประโยชน์กับเราไป

ทีนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านรู้อย่างนั้น กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดแตกต่างกัน เขาเกิดมาอย่างนี้ เขามีเบื้องหลังอย่างนี้ พันธุกรรมของเขาเป็นอย่างนี้ แล้วถ้าเรามีสติมีปัญญา ถ้ามีครูบาอาจารย์ที่สามารถชักนำได้ น้อมนำได้ ทำให้เป็นจริงได้ มันก็ประเสริฐ เห็นไหม นี่ผู้นำ ผู้มีบารมีธรรม

แต่ถ้าเราไม่สามารถจะทำอย่างนั้นได้ เห็นไหม คุณติ เทวทัตอยู่กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการสั่งสอนอย่างไร เทวทัตก็มีความเห็นแย้งๆ ไปทั้งนั้นแหละ นี้อยู่กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทำให้เป็นคนดีไปได้หมดละ

เห็นไหม เพราะเขาได้สร้างของเขา มา แต่ขณะที่อยู่กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งนั้นได้เปรียบเทียบๆ ถึงที่สุดแล้วเทวทัตก็สำนึกได้ สำนึกได้ว่าที่เขาคิด เขาจินตนาการ เขาต้องการมันเป็นไปไม่ได้ ถึงจะมาขอขมาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม ถ้าใจเป็นธรรมๆ มันพิสูจน์กัน ธรรมกับอธรรม แม้อยู่ด้วยกัน ถึงที่สุดแล้วเขาต้องยอมรับของเขา ความจริงของเขา แล้วจะแก้ไขของเขา

นี่พูดถึงว่า เราแสวงหาความเป็นธรรมๆ กัน สิ่งที่เป็นโลกนะ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดแตกต่างกัน จริตนิสัย ความเห็นของคนแตกต่างกัน เราทำตัวเรา เราต้องยืนในจุดยืนของเรา ถ้าเราเป็นธรรมจริงนะ เรายืนในจุดยืนของเรา แล้วเราไม่สั้นไหวไปกับใคร เขาต้องมาพึ่งพาอาศัย มันจะชักนำให้สังคมเข้มแข็งขึ้นมาขึ้น แต่ถ้าเราอ่อนแอไปกับเขา ประารถนาจะรื้อสัตว์ขันธ์สัตว์

ปรารถนาอยากจะช่วยเหลือเขา ปรารถนาไปช่วยเขา ตัวเองทุกข์เกือบตาย แล้วก็ไปกับเขาหมดเลย หันกลับมาอีกทีหนึ่งนะ กลับไม่เป็น กลับไม่ได้ จิตมันเสื่อมแล้วมันยกขึ้นมาไม่ได้เลย

นี่คิดว่าถ้าจะเรียกร่องความเป็นธรรมๆ มันถึงมีศีล ศีลเป็นเครื่องวัดว่าเราทำแล้วถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ เห็นไหม อริศีล ศีลคือเจตนาของใจตัวนั้นเลย อริศีล ศีลตัวเดียวเลย ศีลคือเจตนาถูก เจตนาผิดเลย นี้อริศีล ศีลจากภายในใจ สิ่งนี้ถึงเอามาเป็นบรรทัดฐานว่าเราทำถูกหรือผิด เพราะเราก็ไม่มั่นใจว่าเราเป็นธรรมหรือเป็นอธรรมในหัวใจ

ถ้าเราปฏิบัติของเราไป ถ้ามันเป็นความจริงนะ ถ้ามีศีล มีสมาธิ มีปัญญา ปัญญาตัวนั้นมันมาไตร่ตรอง ปัญญาตัวนั้นมันมาคลี่คลาย ปัญญาตัวนั้นเป็นสุตมปัญญา จินตมยปัญญา ภวานามยปัญญา เราเห็นปัญญา ๓ แล้วเราจะมั่นใจ เราจะรู้เลย อ้อ! มันเป็นอย่างนี้ สุตมยปัญญาที่ศึกษามาที่ทางดอกเตอร์วิชาการเขาศึกษามาทั้งนั้นแหละ จินตนาการแล้วสร้าง จินตนาการแล้วทดสอบ ตรวจสอบขึ้นมาเป็นทฤษฎี สิ่งที่เป็นวิทยาศาสตร์ความที่ยังคิดค้นไม่ได้ เห็นไหม จากจินตนาการไปแล้วพิสูจน์กันให้มันเป็นความจริงขึ้นมา

แต่ภวานามยปัญญามันไม่ใช่ความจริงอย่างนั้น มันความจริงเหนือโลก ความจริงที่ทำลายภวาสวะ ทำลายสิ่งที่ธาตุรู้ สสารที่รู้ แล้วทำสสารที่รู้ให้รู้แจ้ง ทำสสารที่รู้ให้ทำลายตัวมันเอง ให้เป็นสิ่งที่ว่าพญามารหาไม่ได้ พญามารหาไม่เจอๆ เพราะไม่มีสถานที่ ไม่มีภพ มารหาไม่เจอหรอก มารค้นคว้าแล้วหาไม่ได้ นี่ภวานามยปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าจิตใจเป็นธรรมอย่างนี้มันเข้าใจได้หมด แล้วจะเป็นธรรมแท้ใจ

เราเห็นคนที่จิตใจเป็นธรรมมันต้องแบกหามสภาวะทางโลก มันเครียดมากกว่าอย่างนั้นเถอะ ฉะนั้น ถ้าใจเป็นธรรม เห็นแล้วมันขัดแย้งในหัวใจ เราต้องเข้าใจเรื่องโลก โลกธรรม ๘ ธรรมะเก่าแก่มันมีอย่างนี้ แล้วเรามีจิตใจของเราขึ้นมา คุณเลหัวใจของเรา ทำหัวใจของเราให้เป็นธรรม

เพราะเป็นธรรมแล้ว เห็นไหม “เธอจงมีธรรมเป็นที่พึ่งเถิด จงอย่ามีอย่างอื่นเป็นที่พึ่งเลย” ถ้าหัวใจเป็นธรรมแล้วมันมีที่พึ่งอย่างนี้แล้ว มันเป็นเอกเทศของมัน มันอยู่เป็นความสุขของมัน อยู่กับโลกโดยไม่ติดโลก เอวัง